

IEC, centenari a València

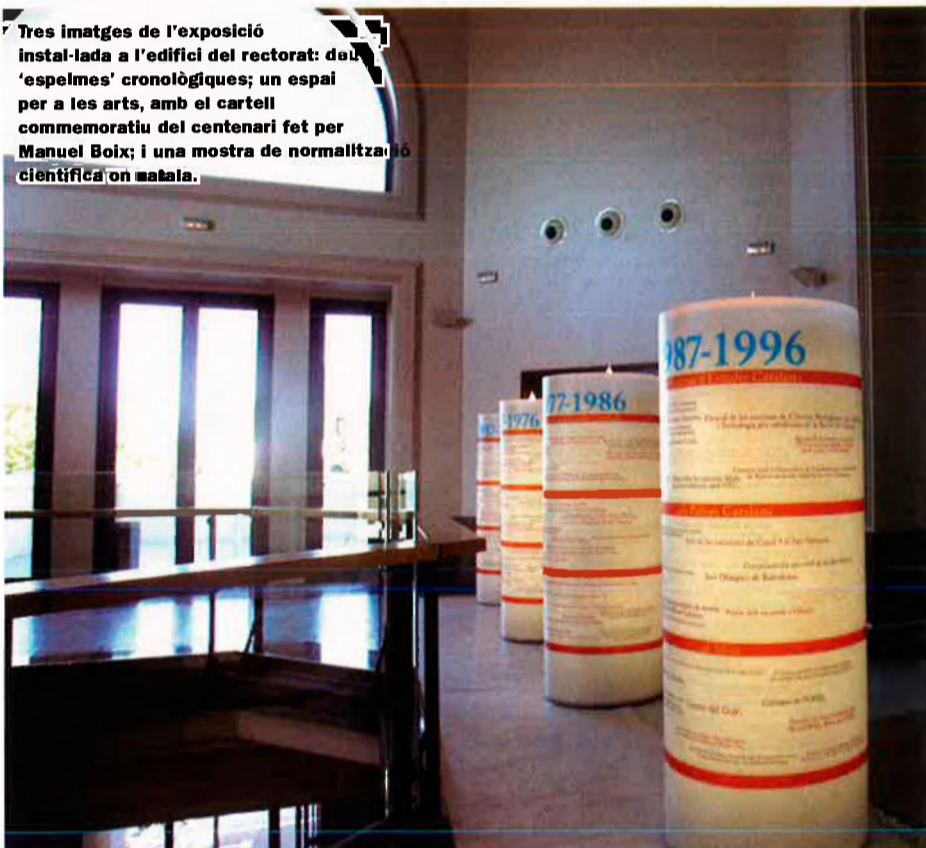
“A través de mil vicissituds, incloent-hi la persecució política més cruel i prolongada durant la meitat de la seva existència, l’Institut ha servit la cultura i la ciència amb eficàcia. Ara que commemorem el seu primer segle de vida, l’Institut d’Estudis Catalans referma el mateix esperit emprenedor, ambiciós i universalista que va moure els seus fundadors l’any 1907. Ho continuarà fent amb la mateixa vitalitat, convicció, compromís i amor al país.” Amb aquestes paraules, Salvador Giner, president de l’IEC, resumeix l’esperit que impregna i estructura una exposició concebuda en doble format: un d’extens, que inclou manuscrits i llibres i obres d’art i que s’està fins el 16 de desembre d’aquest any d’aniversari al claustre i a les sales annexes de la Casa de Convalescència, a Barcelona, seu central de la institució; i un de condensat que en permet la itinerància per diversos punts del país. És en aquesta versió condensada –però igualment intensa– que l’exposició “L’Institut d’Estudis Catalans, 1907-2007. Un segle de cultura i ciència als Països Catalans” ha arribat, perfectament encaixada al bell edifici del Rectorat, a la Universitat de València –i que anirà acte seguit a la de les Illes Balears, a Mallorca o, després, a l’antiga seu del Consell Insular de Menorca, a Maó.

Persones i llocs. Caminant per sobre d’un mapa-mosaic del territori de la llengua catalana, i situats els peus del visitant prop de Salses i Opol, el primer àmbit de la mostra fixa l’atenció en la composició humana de l’IEC i en els diversos espais que ha ocupat al llarg del temps (o en els que no ha tingut: una fotografia d’una via empedrada il·lustra la situació en la qual va quedar la institució quan la dictadura espanyola de Primo de Rivera va haver liquidat la Mancomunitat de Catalunya: “literalment al carrer”).

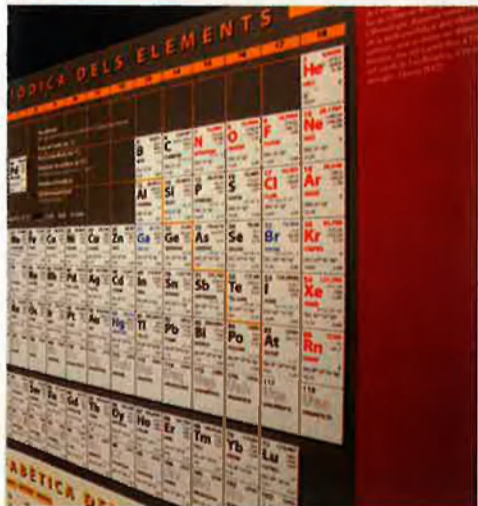
Els noms són escrits als plafons i també ressonen des de l’àudio-visual que completa l’apartat: són els “vuit pares fundadors” i realment colpeix pensar en la significació i la intenció d’aquell

Fins al proper 26 d’octubre es pot visitar a l’edifici del Rectorat de la Universitat de València l’exposició itinerant que commemora el centenari de l’Institut d’Estudis Catalans (IEC). La parada següent, el 8 de novembre, serà Mallorca.

Tres imatges de l'exposició instal·lada a l'edifici del rectorat: del 'espelme' cronològic; un espai per a les arts, amb el cartell commemoratiu del centenari fet per Manuel Boix; i una mostra de normalització científica on malata.

moment concretíssim, determinat per la voluntat d'excel·lència que impregnava el Noucentisme. Per això diem Guillem Maria de Brocà, Antoni Rubió i Lluch, Joaquim Miret i Sans, Jaume Massó i Torrents, Miquel dels Sants Oliver, Josep Puig i Cadafalch, Pere Coromines i Josep Pijoan, i en ells queden condensats els noms dels homes i les dones que hi han passat i treballat també, després, en aquests cents anys de dedicació a la ciència i al país. I els que s'hi afegiran, val a dir, d'ara endavant.

Els fets i el temps. “No és el simple pas dels anys el que ens fa venerables, com tampoc no és cap mèrit la mera supervivència. Són els fets amb què omplim el temps el que compta.”

A partir d'aquesta premissa, la següent secció, que enceta recorregut al Cap de Tortosa, va desgranant les contribucions de l'IEC en l'estudi i la conservació del nostre patrimoni històric i cultural i científic, i també en “la salvaguarda i la normalització de la llengua catalana”. I més, perquè no es tracta tan sols de restaurar, sinó de crear, també: en aquest àmbit es constaten l'estímul a la recerca, la creació de serveis i filials, les publicacions científiques...

Des de la primera campanya impulsada per l'IEC, ja l'estiu de 1907, per tal d'estudiar l'art romànic de les valls del Pirineu, o des de les excavacions a Empúries, el 1908, fins a l'impuls del Servei Meteorològic de Catalunya, per exemple (que s'il·lustra amb el darrer mapa que va elaborar abans del llarg i forçós parèntesi franquista, justament el 18 de gener de 1939) o, és clar, la compilació del *Diccionari General de la Llengua Catalana*, de Pompeu Fabra, “immediatament assumit per l'IEC com a propi”, o, també és clar, la divulgació de terminologia científica en català, o aquell recentíssim informe sobre el canvi climàtic... O un prolífic etcètera que, des de la necessitat inicial de frenar l'espòli i la degradació del patrimoni fins a la diversitat d'entitats i treballs nascuts a l'empara de la institució, donen ple sentit a la seva existència i continuïtat.

I aleshores el visitant arribarà a Sort, i des d'aquest tros del mapa trobarà la possibilitat de recórrer 100 anys sencers representats en deu *espelmes* gegants on queden resumits alguns dels esdeveniments clau de cada dècada a l'IEC, als Països Catalans i al món (a la primera, i només per exemple, hi ha la creació de la Secció Filològica i la de Ciències; “manifestacions de les forces polítiques valencianistes i mallorquinistes”; i l'enfonsament del Titànic).

Llegat i futur. “Moltes de les iniciatives engegades per l'Institut han cristal·litzat més tard en normes de referència, institucions o serveis transcendents per a la recerca i la difusió del coneixement”. Vet aquí la secció que repassa el

llegat, tangible o intangible, d'aquests cent anys d'IEC: potser perquè de tan quotidians o assumits no n'acabem de ser conscients, posats l'un al costat de l'altre als plafons explicatius, resumits també al corresponent àudio-visual, el conjunt d'assoliments acaben impressionant.

Hi ha les normes ortogràfiques, la gramàtica i el diccionari normatiu; hi ha la presència als museus (i, per tant, a disposició de tothom qui ho vulgui visitar) de peces artístiques que havien estat amenaçades de desaparició, i la restauració de monuments i edificis; hi ha institucions com ara la Biblioteca de Nacional de Catalunya, l'Institut Cartogràfic o el MNAC; o els més de 3.000 llibres publicats i que fan de la institució l'editorial científica més important en català; i la mateixa seu de l'IEC, amb els arxius i els llegats (el de Mercè Rodoreda, per exemple, o de Lluís Nicolau d'Olwer) i fons d'art que s'hi conserven.

Quan el visitant se situï prop de Castellonroi, tindrà davant sengles reproduccions de dues de les obres creades per al centenari (Joan Albert Amargós ha compost també una peça musical): l'escultura quadribarrada d'Andreu Alfaro i el cartell de Manuel Boix (“una de les obres que he fet amb més càrrega ideològica”, explicava l'artista de l'Alcúdia en una entrevista per al butlletí de l'IEC).

I, finalment, el futur. El darrer àmbit de l'exposició és del tot obert: hi ha una pissarra on cada visitant pot formular impressions i desigs (“seria bo i interessant” fomentar estudis de química industrial, hi ha escrit, per exemple) i, al darrere, un vídeo amb les veus més diverses, de dins i fora de la institució, que plantegen possibilitats per als cent anys vinents: de Jordi Pujol i Pasqual Maragall a Biel Mesquida i Til Stegmann, l'àudio-visual acaba essent un espai incitador: per escoltar la reflexió de Vicent Partal (que imagina un IEC “capaç de representar el conjunt de la cultura catalana, de tots els Països Catalans i, per tant, d'incrementar la seua presència a tot el territori i de membres de tot el territori”), o saber com continua la suggeridora intervenció d'Empar Moliner: “Si jo fos presidenta de l'IEC...”.

Núria Cadenes